

Derde Kamer

Groene fractie

Blauwe fractie

Roze fractie

Handboek Politiek 1

Hallo Kamerlid,

Jij bent lid van de Derde Kamer der Staten-Generaal.

Als politicus moet je natuurlijk wel verstand hebben van politiek. Samen met je klasgenoten ga je leren over democratie. Dit handboek helpt je om alles te leren wat je moet weten. Bekijk eerst de filmpjes en probeer daarna zelf de vragen te beantwoorden. Weet je het antwoord niet, kijk dan op **www.derdekamer.nl**. Daar vind je alle informatie die je nodig hebt.

Veel succes!

Ik heb er
zin in!

Plak hier een foto van
jou of teken jezelf

Derde Kamerlid

Dit Handboek Politiek is van:

Naam _____

Klas _____

Leeftijd _____

Fotografie:

Jeroen van der Meyde: pagina 5, 6

Hans Kouwenhoven: pagina 8

Rijksvastgoedbedrijf, Programma Renovatie Binnenhof: pagina 9

Aad Meijer/Ministerie van Buitenlandse zaken: pagina 11

Jeroen van der Meyde, Robin Utrecht: pagina 21

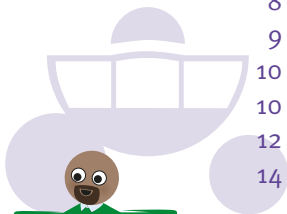
Henriëtte Guest/Eerste Kamer: pagina 14, 16 en 23

Jeroen Liebers/Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties: pagina 29

Bart van Vliet: pagina 30

1. Prinsjesdag

Start van het politieke jaar	6
Troonrede	8
Verbouwing Binnenhof	9
Staten-Generaal	10
Ministers	10
Miljoenennota	12
In debat	14

2. De baas in Nederland

Wie is de baas van Nederland?	20
Aantal Kamerleden	21
Taken van Kamerleden	22
In debat	26

3. Naar de stembus

Verkiezingen	30
Politieke partijen	32
Regering	34
In debat	35

4. Democratie

Terug in de tijd	40
Grondwet	42
Het slotdebat	45

Prinsjesdag

*Wat doet de Koning op
Prinsjesdag in Den Haag?*

De vraag vandaag

Wat doet de Koning op Prinsjesdag?

Start van het politieke jaar

Prinsjesdag is een belangrijke dag in de politiek. De derde dinsdag in september is de start van het politieke jaar. Op deze dag worden alle plannen van de regering voor het komende jaar verteld. Ze gaan over het milieu, het onderwijs, veiligheid, gezondheidszorg en andere dingen die in Nederland geregeld moeten worden. Al deze plannen staan in de troonrede.

Koning Willem-Alexander leest de troonrede voor.

Op Prinsjesdag leest de koning de troonrede voor.

Vergeet niet de website te gebruiken als je iets niet weet. Ga naar [derdekamer.nl](https://www.derdekamer.nl)

1. Waarom denk je dat het ‘de troonrede’ heet?

2. Wie schrijft de tekst van de troonrede?

De koning

De minister-president

Troonrede

Op de derde dinsdag van september komt de koning in de Glazen Koets naar de Staten-Generaal. De Staten-Generaal zijn de Eerste en Tweede Kamer samen.

Vanaf zijn troon leest de koning de troonrede voor aan de leden van de Staten-Generaal. Er zijn ook ministers, staatssecretarissen en andere gasten aanwezig. Het is dus een bijzondere dag.

Als de koning klaar is met het voorlezen van de troonrede, roept de voorzitter van de vergadering: **'Leve de koning!'** Alle mensen in de zaal roepen daarna: **'Hoera! Hoera! Hoera!'** Daarna gaan de koning en zijn familie terug naar paleis Noordeinde.

*Sommige Kamerleden zetten op
Prinsjesdag hun mooiste hoed op.*

Verbouwing Binnenhof

De gebouwen van de Eerste Kamer en de Tweede Kamer staan op het Binnenhof in Den Haag. Op het Binnenhof staat ook de Ridderzaal. Daar leest de koning normaal gesproken de troonrede voor.

Omdat het Binnenhof meer dan 800 jaar oud is, wordt het nu verbouwd. Daarom zijn de Eerste Kamer en Tweede Kamer even verhuisd. De komende tijd vindt Prinsjesdag ook op een andere plek plaats: de Koninklijke Schouwburg.

Als de verbouwing klaar is, zal Prinsjesdag weer in de Ridderzaal plaatsvinden en verhuizen de Eerste en Tweede Kamer terug naar het Binnenhof.

Bekijk op derdekamer.nl/verbouwing het filmpje over de verbouwing.

Staten-Generaal

De koning begint de troonrede altijd met de woorden: **‘Leden van de Staten-Generaal’**. Daarmee bedoelt hij de Eerste en Tweede Kamer samen. Ze worden gekozen door Nederlanders vanaf achttien jaar en ze vertegenwoordigen het volk. De Eerste Kamer en Tweede Kamer worden ook wel de volksvertegenwoordiging of het parlement genoemd.

De Eerste en Tweede Kamer controleren de plannen van ministers. Zijn ze het ermee eens? Dan mag de minister het plan uitvoeren. De Eerste en Tweede Kamer controleren ook of de ministers de plannen goed uitvoeren.

3. Hoe worden de Eerste en Tweede Kamer ook wel genoemd?

Ministers

De ministers mogen de plannen voor Nederland maken. Iedere minister heeft een eigen vakgebied. Zo is er een minister van Financiën, een minister van

Onderwijs, een minister van Buitenlandse Zaken, enzovoort. Als alle ministers samen vergaderen, is de minister-president de voorzitter.

4. Hoeveel ministers ken je?

Schrijf ook hun ministeries op, als je deze weet.

De minister-president is óók minister van Algemene Zaken. Het Torentje is zijn kantoor, maar dat wordt ook verbouwd (net als de Eerste en Tweede Kamer).

Miljoenennota

De plannen die de ministers maken, kosten natuurlijk geld. Dat geld moet ergens vandaan komen. Daarom moeten alle mensen in Nederland belasting betalen. Met het belastinggeld kan de regering de plannen uitvoeren. Nieuwe snelwegen, extra scholen, meer politie of juist meer natuurgebieden aanleggen?

In de Miljoenennota wordt uitgelegd waarom er geld wordt uitgegeven aan het ene plan en niet aan het andere plan. Met Prinsjesdag wordt deze Miljoenennota gepresenteerd.

5. Wat staat er in de Miljoenennota?

6. Welke minister denk je dat de Miljoenennota schrijft?

De minister-president

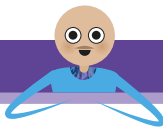
De minister van Financiën

Ontwerp een hoed voor een Kamerlid

Ben je klaar met alle opdrachten en is er nog tijd over?
Teken of knutsel een mooie hoed voor een Kamerlid
voor Prinsjesdag.

In debat

Wanneer een minister een plan bedenkt voor Nederland, moet de minister dit plan verdedigen in de Eerste Kamer en de Tweede Kamer. Dit noemen we een debat: dit is een discussie over een plan. In een debat zijn er altijd voorstanders en tegenstanders van het plan. Jij gaat straks samen met je fractie debatteren.

Een fractie is een groep Kamerleden die samen bij één partij horen. Jullie moeten de andere fracties overtuigen waarom jullie plan een goed idee is. Dit doe je door van tevoren goede redenen voor of tegen het plan te bedenken.

Ga met alle kinderen van jouw fractie bij elkaar zitten. De juf of meester vertelt welk plan jullie gaan voorbereiden voor het debat.

Leerlingen zijn Kamerlid voor een dag.

-
1. Schrijf hier het plan op dat jouw fractie gaat presenteren.
-

2. Schrijf drie redenen op waarom dit plan een goed idee is.
-

3. Elke fractie heeft twee woordvoerders. Die woordvoerders leggen straks het plan van hun fractie uit aan de andere fracties. Ze vertellen ook wat de argumenten voor het plan zijn. Wie zijn vandaag jullie woordvoerders?

*De woordvoerders leggen
het plan van hun fractie uit.*

4. Wat zijn de plannen van de andere twee fracties?

Fractie _____ :

Fractie _____ :

5. Bedenk alvast een vraag over een van de plannen van de andere fracties.

De baas in Nederland

Wie is de baas van Nederland?

RIS =
TEKORT

SIMP

De vraag vandaag

Wie is de baas van Nederland?

De koning is niet de baas in Nederland. Ook de minister-president is niet de baas. Zelfs alle ministers samen zijn niet de baas! Wie is dan wél de baas in Nederland?

1. Kies uit de woorden hieronder. Schrijf ze op de juiste plaats. STATEN-GENERAAL / KAMER / VOLK / NAMENS / EERSTE / VERTEGENWOORDIGERS / MILJOEN / DEMOCRATIE

_____ betekent dat het _____ beslist. Maar als alle 18 _____ inwoners van Nederland dat zouden doen, wordt het een bende. Daarom kiezen we een aantal mensen die _____ alle Nederlanders besluiten mogen nemen. Deze mensen zitten in de _____ Kamer en de Tweede _____, ook wel in de _____. Deze Kamerleden zijn de _____ van de mensen in Nederland, dus ook van jou.

De plenaire zaal van de Tweede Kamer

Aantal Kamerleden

In de Tweede Kamer zitten 150 Kamerleden. In de Eerste Kamer zitten 75 Kamerleden. Dit zijn onze volksvertegenwoordigers. Ze zijn allemaal lid van een politieke partij.

2. Uit hoeveel leden bestaat de Staten-Generaal?

Eerste Kamerleden in debat.

Taken van Kamerleden

Mensen die in de Eerste Kamer of Tweede Kamer zitten, vertegenwoordigen de mensen in Nederland. Zij moeten de plannen van de regering goedkeuren of afkeuren. Als de ministers iets willen doen waar veel mensen het niet mee eens zijn, dan kunnen de Kamerleden dat tegenhouden.

Daarnaast moeten Kamerleden controleren of de ministers de plannen wel goed uitvoeren.

Tweede Kamerleden kunnen de plannen ook veranderen. En ze mogen zelf met een eigen plan komen. Eerste Kamerleden kunnen dat niet. Zij kunnen alleen voor of tegen de nieuwe plannen stemmen.

3. Waarom is het belangrijk dat Kamerleden goed weten wat er gebeurt in Nederland?

4. Wie mag wat? *kleur de juiste bolletjes in.*
Welke taken hebben alle leden van de
Eerste Kamer en van de **Tweede Kamer**?

Plannen bedenken

*Goedkeuren of afkeuren van
plannen van de regering*

*Controleren van
de regering*

*Iets veranderen in een
plan van de regering.*

Leden van de Derde Kamer in de vergaderzaal
van de Eerste Kamer!

5. Zoek de verschillen.

Dit is de vergaderzaal van de Tweede Kamer. Daaronder zie je dezelfde foto, maar dan met 5 verschillen. Kun jij ze vinden?

In debat

Jullie gaan weer debatteren over een plan. Je mag *zelf* een plan bedenken, of er een uitkiezen bij je juf of meester.

1. Schrijf hier het plan op.

-
2. Wie worden vandaag de woordvoerders?

-
3. Schrijf drie argumenten op waarom dit plan een goed idee is.
-

4. Bedenk één vraag of argument die jouw tegenstanders zouden kunnen noemen tijdens het debat.

-
5. Hoe zou je hierop antwoorden?

-
6. Loop een rondje langs de andere fracties. Bedenk alvast een vraag over een van de twee plannen van de andere fracties.

Stembureau
/ Legitimatie verplicht

3

Naar de stembus

*Hoe werken
verkiezingen eigenlijk?*

De vraag vandaag

Hoe werken verkiezingen eigenlijk?

Verkiezingen

Eens in de vier jaar kiezen we de Tweede Kamer, maar soms ook eerder. Alle Nederlanders van 18 jaar of ouder mogen gaan stemmen. Dat is altijd een spannende dag, want de mensen in Nederland kiezen dan de nieuwe leden van de Tweede Kamer. Het is belangrijk om goed na te denken op wie je stemt. De mensen in de Tweede Kamer gaan namelijk namens jou de regering controleren en plannen maken.

Op verkiezingsdag is er in elke wijk in Nederland een stembureau.

Bobby voert campagne om gekozen te worden als Kamerlid.

1. Hoe oud moet je zijn om in Nederland te mogen stemmen?

2. Hoe oud moet je zijn om zelf Kamerlid te kunnen worden?

Vergeet niet de website te gebruiken als je iets niet weet. Ga naar derdekamer.nl

Politieke partijen

Je stemt bij verkiezingen altijd op leden van een politieke partij. Voor mensen in politieke partijen zijn de verkiezingen heel spannend. Zal hun partij veel stemmen krijgen of niet? Komen zij in de Tweede Kamer?

Om ervoor te zorgen dat mensen op hun partij gaan stemmen, voeren partijen campagne. Ze maken dan reclame voor zichzelf en trekken het land in om met kiezers te praten. Ook schrijven ze een verkiezingsprogramma. Daar staat in welke plannen de partij allemaal heeft voor de toekomst van Nederland.

3. Waarom zijn er verschillende politieke partijen in Nederland?

4. In de Eerste Kamer en Tweede Kamer zitten mensen van verschillende politieke partijen. Noem bij iedere partij een Kamerlid.

Tip! Op derdekamer.nl/kamerleden kun je alle Kamerleden vinden.

Eerste Kamer

BBB _____

GroenLinks
-PvdA _____

VVD _____

Tweede Kamer

NSC _____

PVV _____

D66 _____

Regering

Na de verkiezingen gaan partijen kijken wie met elkaar wil samenwerken. Zij kunnen dan een regering vormen en mogen de ministers kiezen.

5. Hoeveel zetels moeten partijen minimaal hebben om een meerderheid te kunnen vormen in de Tweede Kamer?

6. Als de nieuwe regering gevormd is, wordt er altijd een foto gemaakt op de trappen van het paleis. De ministers gaan dan op de foto met elkaar, en met nog één iemand. Wie staat er nog meer op de foto?

*De ministers vormen de regering,
samen met ...*

In debat

Jullie gaan weer debatteren over een plan.
Deze keer gaan jullie *zelf* een plan bedenken.

1. Schrijf hier het plan op waarover jullie in debat gaan.

2. Wie worden vandaag de woordvoerders?

3. Schrijf drie argumenten op waarom dit plan een goed idee is.

-
4. Bedenk één vraag of argument die jouw tegenstanders zouden kunnen noemen tijdens het debat.

-
5. Hoe zou je hier op antwoorden?
-

6. Wat zijn de plannen van de andere fracties?

7. Bedenk alvast een vraag over een van de twee plannen van de andere fracties.

Democratie

Hoe zijn we een democratie geworden?

De vraag vandaag

Hoe zijn we een democratie geworden?

Wat is democratie?

Democratie betekent dat het volk beslist wat er in het land gebeurt.

Terug in de tijd

Sinds 1815 heeft Nederland een Eerste en een Tweede Kamer. Toch was Nederland in die tijd nog niet zo democratisch als nu. De koning had veel macht. Hij bepaalde wie er in de Eerste Kamer kwamen. De Tweede Kamer werd ook nog niet door het gehele volk gekozen.

1. Wie was de eerste Nederlandse koning?
-

In 1840 kwam de zoon van Koning Willem I aan de macht: Koning Willem II.

De mensen wilden in die tijd dat het volk mee mocht beslissen. Een Tweede Kamerlid, Thorbecke, vond ook dat de koning te veel macht had. Hij stelde voor om de Grondwet flink te veranderen. De koning wilde er eerst niets van weten. Maar hij merkte dat veel mensen in het land de Grondwet wilden veranderen. In andere landen braken er zelfs opstanden uit, omdat mensen het niet langer pikten. De koning heeft Thorbecke toen toch maar een nieuwe Grondwet laten schrijven.

2. Wie is wie?

A _____

B _____

Grondwet

Met de verandering van de Grondwet in 1848 werd een begin gemaakt met onze democratie. Nederland was toen nog niet zo democratisch als het nu is.

Eerst mochten alleen mannen stemmen. Dat waren alleen de mannen die ouder waren dan 23 jaar. Ook moesten zij genoeg belasting betalen voordat zij mochten stemmen.

De Grondwet van 1848.

3. Wie mochten er na de verandering van de Grondwet in 1848 stemmen? Kruis aan. Meerdere antwoorden kunnen goed zijn.

- ☐ Een rijke man van 70 jaar
- ☐ Een rijke vrouw van 53 jaar
- ☐ Een arme man van 25 jaar
- ☐ Een rijke man van 18 jaar
- ☐ Een rijke man van 26 jaar
- ☐ Een arme vrouw van 40 jaar

4. In welk jaar kregen vrouwen stemrecht?

5. Los de rebus op.

-B

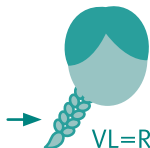
-O

-N

1

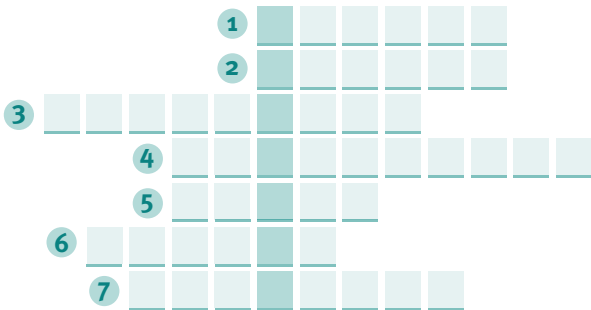
M+

VL=R

Kruiswoordpuzzel

Gebruik de informatie uit het filmpje en de website **derdekamer.nl/geschiedenis** om de antwoorden op te zoeken.

1. Hoe noemen we de Eerste en Tweede Kamer samen? ...-Generaal
2. Welke Kamer wordt sinds 1848 door het volk gekozen?
3. Wie schreef de nieuwe Grondwet?
4. Hoe noem je het als het volk de baas is?
5. De koning benoemde tot 1848 de leden van de Eerste ...
6. Wat was de voornaam van de eerste Nederlandse koning?
7. Welke wet moest in 1848 veranderd worden?

Welk woord lees je in de groene balk? _____

Het slotdebat

Jullie hebben inmiddels veel ervaring opgedaan met debatteren. Jullie gaan vandaag nog één keer in debat, over het beste plan van de afgelopen lessen, en met de allerbeste argumenten.

Wordt dit het debat waarmee jullie een dag als Kamerlid kunnen winnen?

1. Stem met de klas over het beste plan van de afgelopen lessen.
2. Welk plan heeft de meeste stemmen?

-
3. Wie worden vandaag de woordvoerders?
-

4. Schrijf drie argumenten op waarom dit plan een goed idee is.

5. Schrijf twee argumenten op waarom dit plan géén goed idee is.

6. Bedenk een vraag die je wilt stellen tijdens het debat.

KAMERLID

voor een dag

Lijkt het je leuk om een dag door te brengen als Kamerlid? Te leren debatteren als een pro? En een kijkje te nemen in de échte Eerste en Tweede Kamer?

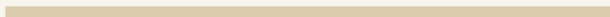
Dat kan!

Wat moet je doen?

Debatteer met je klas en lever jullie beste plan in. In het verslag moeten de volgende dingen staan:

- jullie zelfbedachte plan
- waarom jullie plan het **béste** idee van Nederland is!

De juf of meester stuurt jullie verslag in. Alle scholen maken evenveel kans om een uitje naar Den Haag te winnen!

Colofon

Derde Kamer der Staten-Generaal is een initiatief van de Eerste Kamer en de Tweede Kamer, in samenwerking met ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat. Voor vragen en opmerkingen: mail, bel of schrijf de redactie.

Redactie Derde Kamer der Staten-Generaal

Postbus 20017

2500 EA Den Haag

070 - 3129 200

redactie@derdekamer.nl

Uitgave juli 2025
HB1-2025